

VĪRIEŠU UN SIEVIEŠU LĪDZTIESĪBA

Sieviešu un vīriešu līdztiesība ir viens no Eiropas Savienības mērķiem. Laika gaitā tiesību akti, judikatūra un Līgumu grozījumi ir palīdzējuši Eiropas Savienībā nostiprināt un īstenot šo principu. Eiropas Parlaments vienmēr ir bijis dedzīgs sieviešu un vīriešu līdztiesības principa aizstāvis.

JURIDISKAIS PAMATS

Kopš 1957. gada Eiropas līgumos ir iekļauts princips, ka vīriešiem un sievietēm par vienādu darbu ir jāsaņem vienāds atalgojums (patlaban – Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 157. pants). Turklāt LESD 153. pants ļauj ES rīkoties plašākā jomā saistībā ar vienlīdzīgām iespējām un vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesijas jautājumos, un šajā satvarā LESD 157. pants atļauj pozitīvu darbību pilnvērtīgai sieviešu tiesību īstenošanai. LESD 19. pants arī ļauj pieņemt tiesību aktus, kuru mērķis ir apkarot jebkādu diskrimināciju, cita starpā diskrimināciju dzimuma dēļ. Pamatojoties uz LESD 79. un 83. pantu, ir pieņemti tiesību akti, kas vērsti pret cilvēku – jo īpaši sieviešu un bērnu – tirdzniecību, un ar programmu “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” cita starpā tiek finansēti pasākumi, ar kuriem veicina vardarbības pret sievietēm izskaušanu saskaņā ar LESD 168. pantu.

MĒRĶI

ES ir dibināta, pamatojoties uz vērtību kopumu, kas ietver vienlīdzību, un tādējādi veicina sieviešu un vīriešu līdztiesību (Līguma par Eiropas Savienību 2. pants un 3. panta 3. punkts). Šie mērķi ir ietverti arī ES Pamattiesību hartas 21. pantā. Turklāt LESD 8. pants uzdod ES izskaust nevienlīdzību un ar visām savām darbībām veicināt sieviešu un vīriešu līdztiesību (šī koncepcija pazīstama arī kā “integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai”). ES un tās dalībvalstis Deklarācijā Nr. 19, kas pievienota Lisabonas līgumu pieņemšanās Starpvaldību konferences nobeiguma aktam, ir apņēmušās “cīnīties pret visu veidu sadzīves vardarbību (..), novērst šādas kriminālsodāmas darbības un sodīt par tām, un atbalstīt un aizsargāt cietušos”.

SASNIEGUMI

A. Galvenie tiesību akti

ES tiesību akti, kas lielākoties pieņemti saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru, tajā skaitā:

- Padomes 1978. gada 19. decembra [Direktīva 79/7/EEK](#) par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos;
- Padomes 1992. gada 19. oktobra [Direktīva 92/85/EEK](#) par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnu ar krūti;
- Padomes 1997. gada 15. decembra [Direktīva 97/81/EK](#) par *UNICE*, *CEEP* un *EAK* noslēgto pamatnolīgumu par nepilna darba laika darbu;
- Padomes 2000. gada 29. jūnija [Direktīva 2000/43/EK](#), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (*Rasu vienlīdzības direktīva*); tā aizliedz diskrimināciju rases vai etniskās izcelsmes dēļ visdažādākajās jomās, cita starpā nodarbinātībā, sociālajā aizsardzībā un sociālo priekšrocību jomā, izglītībā un sabiedrībai pieejamo preču un pakalpojumu (piemēram, mājokļu) jomā;
- Padomes 2000. gada 27. novembra [Direktīva 2000/78/EK](#), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju;
- Padomes 2004. gada 13. decembra [Direktīva 2004/113/EK](#), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. jūlija [Direktīvu 2006/54/EK](#) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos;
- Padomes 2010. gada 8. marta [Direktīva 2010/18/ES](#), ar ko īsteno pārskatīto pamatnolīgumu par vecāku atvaļinājumu un atceļ Direktīvu 96/34/EK;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 7. jūlija [Direktīva 2010/41/ES](#) par to, kā piemērot vienlīdzīgas attieksmes principu vīriešiem un sievietēm, kas darbojas pašnodarbinātas personas statusā, un ar kuru atceļ Padomes Direktīvu 86/613/EEK;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa [Direktīva 2011/36/ES](#) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 13. decembra [Direktīva 2011/99/ES](#), ar ko tiek izveidots Eiropas aizsardzības rīkojums;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra [Direktīva 2012/29/ES](#), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija [Direktīva \(ES\) 2019/1158](#) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES;

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2022. gada 23. novembra [Direktīva \(ES\) 2022/2381](#) par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotētu uzņēmumu direktoru vidū un saistītiem pasākumiem;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2023. gada 10. maija [Direktīva \(ES\) 2023/970](#) par to, lai ar darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismu stiprinātu to, kā tiek piemērots princips par vienādu darba samaksu vīriešiem un sievietēm par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu.

B. Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūras veicinātā attīstība

EST ir bijusi svarīga loma sieviešu un vīriešu līdztiesības veicināšanā. Šajā saistībā ir pieņemti vairāki nozīmīgi spriedumi.

- [1976. gada 8. aprīļa spriedums Defrenne II lietā \(lieta 43/75\)](#): EST atzina vienlīdzīga atalgojuma vīriešiem un sievietēm principa tiešo iedarbību un nosprieda, ka šis princips ne tikai attiecas uz valsts iestāžu darbību, bet arī paplašināti piemērojams visiem nolīgumiem, ar kuriem kolektīvi regulē algotu darbu;
- [1986. gada 13. maija spriedums Bilka lietā \(lieta C-170/84\)](#): EST lēma, ka prakse, kurā nepilnas slodzes darba ņēmēji nav iekļauti arodpensiju shēmā, liecina par “netiešu diskrimināciju” un tāpēc ir pretrunā ar bijušo Eiropas Ekonomikas kopienas līguma 119. pantu, jo ietekmē daudz vairāk sieviešu nekā vīriešu, taču minētais pants nav pārkāpts, ja neiekļaušanas pamatā bijuši objektīvi un ar diskrimināciju dzimuma dēļ nesaistīti faktori;
- [1990. gada 17. maija spriedums Barber lietā \(lieta C-262/88\)](#): EST lēma, ka visu veidu arodpensijas ir atalgojuma elements bijušā 119. panta nozīmē, tāpēc tām jāpiemēro vienlīdzīgas attieksmes princips, un spriedumā noteica, ka vīriešiem jābūt iespējai izmantot savas tiesības uz pensiju vai uz pensiju apgādnieka zaudējuma gadījumā tajā pašā vecumā, kad tās izmanto sieviešu dzimuma kolēģes;
- [1997. gada 11. novembra spriedums Marschall lietā \(lieta C-409/95\)](#): EST paziņoja, ka tāda valsts tiesību norma, kas paredz dot priekšroku sievietēm un piešķirt viņām paaugstinājumu amatā tad, ja attiecīgajā nozarē darbojas mazāk sieviešu nekā vīriešu (“pozitīvā diskriminācija”), saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem ir pieļaujama, ja vien priekšroka netiek dota automātiski un ja tiek garantēts vīriešu dzimuma kandidātu izvērtējums un viņu kandidatūras netiek *a priori* izslēgtas;
- [2011. gada 1. marta spriedums Test Achats lietā \(lieta C-236/09\)](#): EST paziņoja, ka Padomes Direktīvas 2004/113/EK 5. panta 2. punkts ir spēkā neesošs, jo tas ir pretrunā ar principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu. Vīriešiem un sievietēm attiecībā uz prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanu ir jāpiemēro viena un tā pati aktuārā aprēķina sistēma;
- [2018. gada 31. maija spriedums Korwin-Mikke lietās \(lieta T-770/16 un T-352/17\)](#): EST lēma, ka ir jāatceļ sankcijas, ko Parlaments bija piemērojis Poliju pārstāvošajam galēji labējam EP deputātam *Janusz Korwin-Mikke*;

- [2019. gada 8. maija spriedums Violeta Villar Láiz lietā \(lieta C-161/18\)](#): EST konstatēja, ka Spānijas tiesību akti par vecuma pensiju aprēķināšanu nepilna darba laika darba ņēmējiem ir pretrunā ES tiesību aktiem, ja tiek konstatēts, ka tie ir īpaši nelabvēlīgi sievietēm;
- [2019. gada 8. maija spriedums Praxair lietā \(lieta C-486/18\)](#): EST paziņoja, ka kompensācijas maksājumi par tāda darbinieka atlaišanu un pārkvalifikāciju, kurš atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā uz nepilnu darba laiku, ir jāaprēķina, pamatojoties uz pilna darba laika algu. Pretrunā esošie valsts tiesību akti rada netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ;
- [2019. gada 7. oktobra spriedums Safeway lietā \(lieta C-171/18\)](#): EST lēma par pensijas pabalstu vienādošanu saskaņā ar arodpensiju shēmu;
- [2019. gada 18. septembra spriedums Ortiz Mesonero lietā \(lieta C-366/18\)](#): tēvam tiek liegta atļauja strādāt fiksētās maiņās, lai varētu labāk aprūpēt savus bērnus. EST lēma, ka šajā gadījumā direktīvas nav piemērojamas un ka tajās nav noteikuma, kas paredzētu, ka dalībvalstīm saistībā ar lūgumu piešķirt bērna kopšanas atvaļinājumu būtu jāpiešķir darba ņēmējiem tiesības strādāt noteiktā darba laikā, ja viņu parastais darba modelis ir maiņu darbs ar mainīgu darba laiku;
- [2019. gada 20. jūnija spriedums Hakelbracht lietā \(lieta C-404/18\)](#): EST lēma, ka tad, ja persona, kas liecina, ka tiek diskriminēta dzimuma dēļ, iesniedz sūdzību, būtu jāaizsargā darba ņēmēji, kas nav dzimuma dēļ diskriminētā persona, jo to darba devējs var pret viņiem nelabvēlīgi attiekties saistībā ar atbalstu, ko viņi oficiāli vai neoficiāli snieguši iespējamās diskriminācijas upurim;
- [2021. gada 3. jūnija spriedums Tesco Stores lietā \(lieta C-624/19\)](#): spriedumā EST vispirms atgādināja par savu spriedumu *Praxair MRC* lietā (C-486/18), kurā noteikts, ka diskriminācijas aizliegums attiecībā uz darba ņēmējiem vīriešiem un darba ņēmējām sievietēm attiecas arī uz kolektīviem un individuāliem līgumiem, kuru mērķis ir reglamentēt atalgojumu, kā arī par citu iedibināto judikatūru, kas ļauj tiesām novērtēt citas uz darba samaksu balstītas atšķirības attieksmē pret sievietēm un vīriešiem, pamatojoties uz strīdīgo noteikumu. EST secināja, ka LESD 157. pants ir jāinterpretē kā tāds, kam ir tieša horizontāla iedarbība tiesas procesos privātpersonu starpā, kuros netiek ievērots princips, ka darba ņēmēji vīrieši un darba ņēmējas sievietes par vienādu darbu saņem vienādu darba samaksu;
- [EST 2021. gada 6. oktobra atzinums 1/19](#) par ES pievienošanos Eiropas Padomes Konvencijai (Stambulas konvencija) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. EST atzinumā ir precizēta kārtība, kādā ES būtu jāpievienojas Stambulas konvencijai, un tās juridiskais pamats.

C. Jaunākie pasākumi

Turpmāk sniegts pārskats par jaunākajiem ES pasākumiem sieviešu un vīriešu līdztiesības jomā.

Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības komitejas locekļi 2023. gada 21. martā Parlamenta un Komisijas strukturētā dialoga satvarā apmainījās viedokļiem ar līdztiesības komisāri *Helena Dalli*. Tika skatīti komisāres kompetencē esošie dzimumu

līdztiesības jautājumi, cita starpā jaunākā informācija par Komisijas nesen pieņemtajām likumdošanas iniciatīvām, kā arī tām, kas vēl jāpieņem.

Otrajā sanāksmes stundā komisāre *H. Dalli* galvenokārt pievērsās priekšlikumam direktīvai par līdztiesības iestāžu lomas un neatkarības stiprināšanu, ko Komisija pieņēma 2022. gada decembrī.

2023. gada 12. aprīlī Komisija nāca klajā ar [progresu ziņojumu](#) par *LGBTIQ* līdztiesības stratēģijas 2020.–2025. gadam īstenošanu. Saskaņā ar šo stratēģiju Komisija ir īstenojusi vairāk nekā 90 pasākumu, kuru vidū ir gan komunikācijas kampaņas, gan *LGBTIQ* līdztiesības aspekta integrēšana tiesību aktos un īpašs finansējums. Turklāt ziņojumā ir minēta nesenā pārkāpuma procedūra pret Ungāriju saistībā ar tās 2021. gadā pieņemto likumu par LGBT propagandas aizliegumu. Likums aizliedz homoseksualitātes un transpersonas identitātes “popularizēšanu” nepilngadīgo vidū.

Komisāre *H. Dalli* uzsvēra trīs tiesību aktu priekšlikumus, kas ir būtiski *LGBTIQ* tiesību aizsardzībai Eiropas Savienībā.

- Pirmais priekšlikums attiecas uz saistošu standartu ieviešanu līdztiesības iestādēm un to pilnvaru paplašināšanu, lai aptvertu arī diskrimināciju seksuālās orientācijas dēļ, it sevišķi nodarbinātības jomā.
- Otrajā dalībvalstīm tiek prasīts censties panākt vienprātību, kas vajadzīga, lai paplašinātu ES noziegumu sarakstu, tajā iekļaujot naida runu un naida noziegumus (LESD 83. pants). Tas ļautu Komisijai ierosināt tiesību aktus, ar ko cita starpā tiktu paredzēta kriminālatbildība par noziegumiem, kurus rosinājusi cietušā seksuālā orientācija.
- Trešais attiecas uz Eiropas vecāku stāvokļa apliecību, kuras saistībā komisāre *H. Dalli* uzsvēra to, cik svarīgi ir pavērt ceļu. Vecāku stāvokļa atzīšana ir īpaši svarīga viena dzimuma vecāku veidotām ģimenēm. Plašsaziņas līdzekļos liela uzmanība tikusi pievērsta mazulītes Sāras lietai. Bulgārijas iestādes atteicās izsniegt bērnam dzimšanas apliecību, jo valsts neatzīst abu māšu vecāku stāvokli, kas atzīts Spānijā. EST 2021. gadā lēma, ka Bulgārijai ir jāizdod bērnam pase.

Stambulas konvencija

Stambulas konvencija ir pirmais instruments Eiropā, ar ko nosaka īpašus juridiski saistošus standartus, lai novērstu ar dzimumu saistītu vardarbību, aizsargātu vardarbības upurus un sodītu vainīgos. ES 2017. gada jūnijā parakstīja konvenciju, un tagad ir vajadzīga Parlamenta piekrišana, lai ES pievienotos konvencijai.

Padome 2023. gada 21. februārī lūdza Parlamenta piekrišanu, lai pieņemtu divus lēmumus par konvencijas ratifikāciju (plašāku informāciju sk. turpmāk).

Līdztiesības iestādes

Komisija 2022. gada 8. decembrī iesniedza [priekšlikumu direktīvai par līdztiesības iestāžu standartiem](#).

Tajā ierosināts saistošu noteikumu kopums nolūkā stiprināt līdztiesības iestāžu lomu un neatkarību. Priekšlikuma mērķis ir noteikt standartus līdztiesības iestādēm attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret personām neatkarīgi no viņu rases vai etniskās izcelsmes, vienlīdzīgu attieksmi nodarbinātības un profesijas jomā pret personām neatkarīgi

no viņu reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas un vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jautājumos un saistībā ar piekļuvi precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu.

Darba samaksas pārredzamības direktīva

Ar Komisijas [priekšlikumu direktīvai par darba samaksas pārredzamību](#), kas pieņemts 2021. gada 4. martā, tiek ieviesti pasākumi nolūkā nodrošināt, ka sievietes un vīrieši Eiropas Savienībā saņem vienādu darba samaksu par vienādu darbu.

2023. gada 30. martā Parlaments apstiprināja Darba samaksas pārredzamības direktīvu. Jaunie noteikumi nodrošinās lielāku pārredzamību un principa, ka sievietes un vīrieši saņem vienādu darba samaksu, efektīvu īstenošanu un uzlabos tiesu iestāžu pieejamību personām, kas cietušas no diskriminācijas darba samaksas jomā.

Vakanču paziņojumos un amatu nosaukumos būs jāizmanto dzimumneitrāla valoda un, pieņemot cilvēkus darbā, būs jāraugās, lai šis process norisinātos nediskriminējoši.

Direktīva cita starpā paredz, ka tad, ja uzņēmuma algu pārskats parādīs, ka vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība sasniedz vai pārsniedz 5 %, darba devējam sadarbībā ar darbinieku pārstāvjiem būs kopīgi jāizvērtē uzņēmuma algas. Dalībvalstīm būs pienākums darba devējiem, kas noteikumus neievēros, piemērot iedarbīgas, samērīgas un atturošas sankcijas, piemēram, naudas sodus. Darba ņēmējam, kam pārkāpuma rezultātā būs nodarīts kaitējums, būs tiesības pieprasīt kompensāciju. Jaunajos noteikumos pirmo reizi ir iekļautas nebināro personu tiesības un interseksionālā diskriminācija jeb diskriminācija vairāku vienlaicīgu faktoru dēļ.

ES DAUDZGADU FINANŠU SHĒMA 2021.–2027. GADAM

Pēc Parlamenta dotās piekrišanas Padome 2020. gada 17. decembrī pieņēma regulu, ar ko nosaka ES daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2021.–2027. gadam. Saskaņā ar jauno [DFS](#) ES budžetā lielāka prioritāte piešķirta integrētai pieejai dzimumu līdztiesības nodrošināšanai.

DFS kopā ar 750 miljardu EUR vērtu Atveseļošanas instrumentu *NextGenerationEU* ES dos iespēju nākamajos gados nodrošināt vēl nepieredzētu 1,8 triljonu EUR finansējumu, ar kuru varēs atbalstīt atveseļošanu no Covid-19 pandēmijas un finansēt ES ilgtermiņa prioritātes dažādās politikas jomās. Nākamais ilgtermiņa budžets aptvers septiņas izdevumu jomas. Tas nodrošinās finansējuma satvaru gandrīz 40 ES izdevumu programmām nākamajā septiņu gadu periodā. Arī Atveseļošanas instrumentā īpaša uzmanība ir pievērsta dzimumu līdztiesībai. Konkrētāk, nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos būtu jāizklāsta, kā no Atveseļošanas un noturības mehānisma finansētās investīcijas un reformas veicinās dzimumu līdztiesību un vienlīdzīgas iespējas visiem.

Padome un Parlaments 2021. gada aprīlī pieņēma divas programmas, kas veido ES Tiesiskuma, tiesību un vērtību fondu 2021.–2027. gada DFS satvarā. Šīs programmas palīdzēs vēl vairāk veicināt, stiprināt un aizsargāt tiesiskumu, tiesības un ES vērtības. Programma “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” 2021.–2027. gadam īpaši attiecas uz līdzekļu piešķiršanu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas darbojas

dzimumu līdztiesības veicināšanas nolūkā un cīnās pret vardarbību pret sievietēm un meitenēm Eiropas Savienībā. Programmas “Pilsoņi, vienlīdzība, tiesības un vērtības” kopējais maksimālais budžets būs 1,55 miljardi EUR (641,7 miljonu EUR liels budžets un papildu piešķīrums līdz ne vairāk kā 912 miljoniem EUR). Programmas “Tiesiskums” budžets būs 305 miljoni EUR.

ES PIEVIENOŠANĀS STAMBULAS KONVENCIJAI

Stambulas konvencija, kas stājās spēkā 2014. gadā, ir pirmais juridiski saistošs starptautisks instruments par vardarbības pret sievietēm un meitenēm novēršanu un apkarošanu starptautiskā līmenī. Ar to tiek izveidots visaptverošs juridisku un politikas pasākumu satvars šādas vardarbības novēršanai, cietušo atbalstīšanai un vainīgo sodīšanai.

Padome nolēma, ka projekts lēmumam par konvencijas parakstīšanu būtu jāsadala divos atsevišķos lēmumos, no kuriem viens attiecas uz tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās un otrs – uz patvērumu un neizraidīšanu. Šie abi Padomes lēmumi tika pieņemti 2017. gada maijā, un 2017. gada 13. jūnijā tieslietu, patērētāju un dzimumu līdztiesības komisāre parakstīja Stambulas konvenciju ES vārdā.

Parakstīšana ir pirmais solis procesā, ar kuru ES pievienojas konvencijai, un tagad Padomei jāpieņem attiecīgi lēmumi, lai šo procesu noslēgtu. Padomē šīs jomas tiesību aktu priekšlikumus apspriež Pamattiesību, pilsoņu tiesību un personu brīvas pārvietošanās jautājumu darba grupa. Grupas diskusijās galvenā uzmanība tiek pievērsta rīcības kodeksam, ar ko nosaka, kā ES un tās dalībvalstis sadarbosies konvencijas īstenošanā.

Parlaments 2019. gada 4. aprīļa rezolūcijā lūdza EST sniegt atzinumu par to, vai priekšlikumi par ES pievienošanu Stambulas Konvencijai ir saderīgi ar Līgumiem, un par minētās pievienošanās procedūru. EST lēma, ka “Līgumos nav aizliegts Padomei (..), pirms tā pieņem lēmumu par to, ka Savienība noslēdz Stambulas konvenciju, gaidīt dalībvalstu “savstarpēju vienošanos””. Tiesa arī secināja, ka aktu par minētās konvencijas noslēgšanu var sadalīt divos atsevišķos lēmumos, ja ir konstatēta objektīva vajadzība tā rīkoties.

Padome 2023. gada 21. februārī nolēma pieprasīt Parlamenta piekrišanu attiecībā uz ES pievienošanu Stambulas konvencijai. Padome lūdz Parlamentu sniegt piekrišanu šādiem diviem Padomes lēmumu projektiem par minētās konvencijas noslēgšanu:

1. [Padomes lēmums](#) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu attiecībā uz Savienības iestādēm un publisko pārvaldi;
2. [Padomes lēmums](#) par to, lai Eiropas Savienības vārdā noslēgtu Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās, patvērumu un neizraidīšanu.

PARLAMENTA UN SIEVIEŠU TIESĪBU UN DZIMUMU LĪDZTIESĪBAS KOMITEJAS JAUNĀKAIS VEIKUMS

Normatīvi ziņojumi

2023. gada jūlijā Parlaments vienojās par kopējo nostāju attiecībā uz Sieviešu tiesību un dzimumu līdztiesības (FEMM) komitejas un Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu (LIBE) komitejas sagatavoto [ziņojumu](#) par [priekšlikumu direktīvai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē apkarošanu](#). Parlamenta kopējā nostāja ietvēra uz piekrišanu balstītu izvarošanas definīciju, stingrākus noteikumus par kibervardarbību un labāku atbalstu cietušajām personām. Taču Padome sāka [juridisku cīņu](#) par kompetences jomām, un tas kavēja visus centienus vienoties par direktīvu. 2023. gada 23. novembrī [debatēs](#), kas tika rīkotas, lai atzīmētu [Starptautisko dienu vardarbības pret sievietēm izskaušanai](#), EP deputāti stingri mudināja dalībvalstis strādāt kopā ar Parlamentu, lai panāktu vienošanos par stingriem noteikumiem vardarbības pret sievietēm apkarošanai, šādiem noteikumiem ietverot [izvarošanas definīciju, kas balstīta uz piekrišanas trūkumu](#).

FEMM komiteja arī publicēja [ziņojumu](#) par [priekšlikumu direktīvai](#), ar ko groza [Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu](#), lai stiprinātu ES noteikumus par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību. Ziņojumā galvenā uzmanība ir pievērsta cietušo atbalsta un aizsardzības uzlabošanai.

FEMM komiteja publicēja [ziņojumu](#) par [priekšlikumu direktīvai](#) par to, lai ar darba samaksas pārredzamības un izpildes mehānismu [stiprinātu to, kā tiek piemērots princips par vienādu darba samaksu](#) vīriešiem un sievietēm par vienādu vai vienādi vērtīgu darbu. Turklāt komiteja publicēja [ziņojumu](#) par [priekšlikumu direktīvai par līdztiesības iestāžu standartiem](#) attiecībā uz vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem un iespēju vienlīdzību nodarbinātības un profesijas jomā. Abos ziņojumos uzsvērts, ka ir vajadzīga intersekcioņāla perspektīva, lai aptvertu diskriminācijas daudzās dimensijas.

Nenormatīvi ziņojumi

Nenormatīvo ziņojumu skaitā ir ziņojumi par integrētu pieeju dzimumu līdztiesības nodrošināšanai Eiropas Parlamentā ([2020. gada ziņojums](#)), par [sieviešu nabadzību Eiropā](#), par [ES trešo dzimumu līdztiesības rīcības plānu](#), par [kopīgu Eiropas rīcību aprūpes jomā](#), par [sieviešu vajadzībām atbilstīga Eiropas transporta nodrošināšanu](#), par [seksuālās uzņēmības ES un kustības “MeToo” izvērtēšanu](#), par [sieviešu ekonomiskās neatkarības](#) sasniegšanu ar uzņēmējdarbību un pašnodarbinātību, par [prostitūcijas reglamentēšanu ES](#) un par [intersekcioņālo diskrimināciju Eiropas Savienībā](#).

Normatīvi atzinumi

FEMM komiteja sniedza LIBE komitejai [atzinumu](#) par priekšlikumu [direktīvai](#), ar ko attiecībā uz korporatīvo ilgtspējas ziņojumu sniegšanu groza Direktīvu [2013/34/ES](#), Direktīvu [2004/109/EK](#), Direktīvu [2006/43/EK](#) un Regulu (ES) Nr. [537/2014](#). FEMM komiteja uzsvēra, ka ir svarīgi nodrošināt, lai direktīvā tiktu pienācīgi iekļauts sociālās ilgtspējas un dzimumu līdztiesības jautājums.

FEMM komiteja sniedza Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komitejai [atzinumu](#) par priekšlikumu [direktīvai par energoefektivitāti](#), kurā uzsvēra – svarīgi ņemt vērā to, ka klimata pārmaiņu un ar klimatu saistīto rīcībpolitiku ietekme nav vienlīdzīga un dzimumus skar atšķirīgi.

FEMM komiteja sniedza LIBE komitejai [atzinumu](#) par [priekšlikumu regulai, ar ko paredz noteikumus seksuālas vardarbības pret bērniem novēršanai un apkarošanai](#). Atzinuma sagatavotāja uzsvēra, ka seksuāla vardarbība pret bērniem lielā mērā ir ar dzimumu saistītas vardarbības izpausme. Tāpēc, vērsties pret šī nozieguma tiešsaistes aspektiem, ir jāapsver dzimumspecifiskas pieejas. Atzinuma sagatavotāja ierosināja īstenot vecumam un dzimumam pielāgotas kampaņas izpratnes veicināšanai. Turklāt viņa uzsvēra, ka nepieciešams nodrošināt specializētus atbildes pasākumus un integrēt dzimumperspektīvu cietušajiem un izdzīvojušajiem sniegtajā atbalstā. Atzinuma sagatavotāja arī norādīja, ka vēlētos pastiprināt pēc vecuma un dzimuma sadalītu datu vispārēju vākšanu, un ierosināja veidot ciešu sadarbību starp attiecīgo ES centru un Eiropas Dzimumu līdztiesības institūtu.

FEMM komiteja sniedza Juridiskajai komitejai [atzinumu](#) par [priekšlikumu Padomes regulai par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un publisku aktu akceptēšanu vecāku stāvokļa lietās un par Eiropas vecāku stāvokļa apliecības izveidi](#). FEMM komiteja uzsvēra, ka regula ir jāpieņem bez aizspriedumiem un ka sabiedriskās kārtības jēdziens ir jāinterpretē šauri, ja ar to pamato atkāpi no pamatbrīvības.

FEMM komiteja sniedza LIBE komitejai [atzinumu](#) par [ES noziegumu jomu saraksta paplašināšanu, lai tajā iekļautu naida runu un naida noziegumu](#). Komiteja ir sevišķi nobažījies par naidā balstītas un ar dzimumu saistītas vardarbības izplatību, ko uzskata par šķērslī patiesas dzimumu līdztiesības panākšanai Eiropas Savienībā. Ar dzimumu saistīta naida runa un noziegumi nesamērīgi ietekmē sievietes, meitenes un LGBTIQ+ kopienas un saasina dzimumu nevienlīdzības izpausmes sabiedrībā. Atzinumā uzsvērts, ka ir vajadzīga vienota ES reakcija, lai apkarotu naida runu un naida noziegumus, turklāt nepieciešamas skaidras definīcijas, stingri tiesību akti un stratēģijas vardarbības tiešsaistē un bezsaistē apkarošanai, kā arī labāk jāvāc dati.

Nenormatīvi atzinumi

Līdz ar daudziem atzinumiem par budžeta jautājumiem FEMM komiteja sniedza savu atzinumu arī vairākās citās jomās:

- [atzinums](#) par 2022. gada ziņojumu par kopējās drošības un aizsardzības politikas īstenošanu;
- [atzinums](#) par ilgtermiņa redzējumu attiecībā uz ES lauku apvidiem – virzība uz spēcīgākiem, labāk savienotiem, noturīgākiem un pārticīgākiem lauku apvidiem līdz 2040. gadam;
- [atzinums](#) par ES Tekstilizstrādājumu ilgtspējas un apritīguma stratēģiju;
- [atzinums](#) Nodarbinātības un sociālo lietu komitejai par bērnu un viņu ģimeņu nevienlīdzības mazināšanu un sociālās iekļautības veicināšanu krīzes laikā;

- [atzinums](#) Ārlietu komitejai par cilvēktiesībām un demokrātiju pasaulē un Eiropas Savienības politiku šajā jomā – 2023. gada ziņojums.

Darba braucieni

Kopš 2022. gada sākuma FEMM komiteja ir devusies astoņos darba braucienos, un par šiem darba braucieniem ir pieejami seši atskaites ziņojumi. 2022. gadā FEMM komiteja nosūtīja EP deputātus virtuālā darba braucienā uz ANO Sieviešu statusa komisijas 66. sesiju, kas norisinājās Ņujorkā (ASV) 2022. gada 14.–25. martā ([darba brauciena atskaite](#), 30.5.2022.). 2022. gada 23.–25. maijā tika nosūtīta delegācija uz Hāgu (Nīderlande) ([darba brauciena atskaite](#), 20.6.2022.). 2022. gada 20.–22. septembrī komitejas delegācija apmeklēja Etiopiju ([darba brauciena atskaite](#), 21.4.2023.). 2022. gada novembrī EP deputāti devās darba braucienā uz Varšavu (Polija), lai rīkotu sieviešu tiesībām, kā arī seksuālajai un reproduktīvajai veselībai un tiesībām veltītas sanāksmes ([darba brauciena atskaite](#), 16.11.2022.).

2023. gadā FEMM komiteja nosūtīja EP deputātus uz Ņujorku un Vašingtonu nolūkā piedalīties ANO Sieviešu statusa komisijas 67. sesijā, kas norisinājās 6.–10. martā ([darba brauciena atskaite](#), 22.5.2023.). 2022. gada 15.–17. maijā tika nosūtīta delegācija uz Kopenhāģenu (Dānija), lai apspriestu sieviešu uzņēmējdarbību un tiktos ar publiskā un privātā sektora un NVO pārstāvjiem ([darba brauciena atskaite](#), 12.9.2023.).

Martina Schonard
12/2023

